

РАХУНКОВА ПАЛАТА

ЗАТВЕРДЖЕНО
рішенням Рахункової палати
від 16.06.2016 № 12-8

ВИСНОВОК
ПРО СТАН ВИКОНАННЯ ЗАКОНУ
ПРО ДЕРЖАВНИЙ БЮДЖЕТ УКРАЇНИ НА 2016 РІК
У ПЕРШОМУ КВАРТАЛІ

Київ 2016

З М І С Т

I. ОЦІНКА ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	3
II. ДОХОДИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ	5
III. ВИДАТКИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ ТА КРЕДИТУВАННЯ.....	8
IV. ФІНАНСУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ ТА ДЕРЖАВНИЙ БОРГ	15
V. МІЖБЮДЖЕТНІ ТРАНСФЕРТИ ТА МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ	20
ВИСНОВКИ.....	26
ПРОПОЗИЦІЇ	28

Відповідно до вимог Бюджетного кодексу України і Закону України „Про Рахункову палату”, Рахункова палата затвердила Висновок про стан виконання закону про Державний бюджет України на 2016 рік у першому кварталі.

Висновок Рахункової палати підготовлений на основі квартального звіту про виконання Державного бюджету України, місцевих бюджетів та зведеного бюджету за перший квартал 2016 року, поданого Державною казначейською службою України Рахунковій палаті листом від 05.05.2016 № 12-08/376-7881, звітних та інформаційно-аналітичних даних Міністерства фінансів України, Державної фіскальної служби України, Державної казначейської служби України, Державної служби статистики України, Національного банку України, Фонду державного майна України, а також окремих головних розпорядників бюджетних коштів.

I. ОЦІНКА ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. У січні – березні 2016 року виконання державного бюджету відбувалося в умовах зростання реального валового внутрішнього продукту, за оперативною оцінкою Державної служби статистики України, на 0,1 відс., тоді як при затвердженні державного бюджету на поточний рік враховано зростання на 2,0 відсотка.

Показники державного бюджету на 2016 рік визначалися з урахуванням основних прогнозних макропоказників економічного і соціального розвитку, схвалених постановою Кабінету Міністрів України від 05.08.2015 № 558, стан виконання яких наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Основні показники економічного і соціального розвитку

№ з/п	Показники	Враховано при затвердженні державного бюджету на 2016 рік	Січень – березень, фактично
1.	Валовий внутрішній продукт реальний, у відс. до відповідного періоду попереднього року	102,0	100,1
2.	Індекс споживчих цін до грудня попереднього року, відс.	112,0	101,5
3.	Індекс цін виробників промислової продукції до грудня попереднього року, відс.	110,4	104,4
4.	Індекс реальної заробітної плати, у відс. до попереднього року	102,3	93,2
5.	Сальдо торговельного балансу, визначене за методологією платіжного балансу, млн дол. США	-1 577	-1 138
6.	Експорт товарів і послуг, млн дол. США	53 877	9 827
	у відс. до відповідного періоду попереднього року	107,1	83,6
7.	Імпорт товарів та послуг, млн дол. США	55 454	10 965
	у відс. до відповідного періоду попереднього року	107,3	89,1

1.2. Одним із основних чинників стримування зростання реального валового внутрішнього продукту, більше половини якого сформовано за рахунок експорту, стало скорочення експорту товарів.

Експорт товарів у січні – березні поточного року, порівняно з відповідним періодом 2015 року, за даними Національного банку України, скоротився на 19,9 відс., найбільше – продукції хімічної промисловості, мінеральних продуктів, насамперед руди, чорних і кольорових металів та виробів з них. Водночас більш суттєве зниження обсягу експорту товарів (на 19,9 відс.), ніж скорочення імпорту (на 13,1 відс.), призвело до зростання дефіциту балансу товарів на 40,8 відс., що є ризиком нестабільності національної валюти.

1.3. У січні – березні 2016 року курс гривні до долара США зріс до 26,2 грн за дол. США, тоді як визначення окремих показників державного бюджету на поточний рік здійснено з урахуванням обмінного курсу 24,4 грн за дол. США. Це призвело, за оцінкою Рахункової палати, до збільшення доходів державного бюджету на 3,7 млрд грн і водночас витрат на погашення боргу та деяких видатків на 1,3 млрд гривень.

З використанням офіційного курсу гривні до іноземних валют обчислюються податок на додану вартість, акцизний податок із ввезених на територію України товарів, податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції тощо, сумарна частка яких у першому кварталі 2016 року становила 41,1 відс. доходів державного бюджету. Водночас з урахуванням офіційного курсу гривні до іноземних валют визначаються витрати державного бюджету на погашення зовнішнього і частини внутрішнього боргу, номінованого в іноземних валютах, а також деякі видатки державного бюджету (на обслуговування державного боргу, функціонування закордонних дипломатичних установ, внески до міжнародних організацій тощо), частка яких становила 10,6 відс. витрат державного бюджету.

1.4. Зростання споживчих цін у січні – березні, порівняно з відповідним періодом попереднього року, на 30,8 відс. призвело до зниження купівельної спроможності населення.

При збільшенні в січні – березні поточного року, порівняно з відповідним періодом попереднього року, номінальної заробітної плати реальна заробітна плата зменшилася на 6,8 відсотка. При цьому заборгованість з виплати заробітної плати за звітний період збільшилася на 3,6 відс. – до 1 млрд 949 млн грн, з яких 1 млрд 274 млн грн – перед працівниками економічно активних підприємств.

II. ДОХОДИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ

2.1. Доходи державного бюджету в січні – березні поточного року становили 129 млрд 158,6 млн грн, або 21,6 відс. річного плану, у тому числі доходи загального фонду – 121 млрд 427,4 млн грн, або 21,6 відс. річного плану (562 млрд 810,1 млн грн), спеціального фонду – 7 млрд 731,2 млн грн, або 21,8 відс. (35 млрд 437,6 млн гривень). При цьому рівень надходження доходів нижчий, ніж у середньому за 2011 – 2015 роки, що збільшує ризик невиконання визначеного на 2016 рік показника доходів.

Виконання державного бюджету за січень – березень поточного року за основними джерелами доходів наведено в таблиці 2.

Таблиця 2

Виконання державного бюджету за доходами

млрд грн

№ з/п	Показники	Всього			У т. ч. загальний фонд		
		план на 2016 рік	виконано	відс. виконання	план на січень – березень	виконано	відс. виконання
	ВСЬОГО ДОХОДІВ	598,2	129,2	21,6	107,0	121,4	113,4
	<i>з них:</i>						
1.	Податок та збір на доходи фізичних осіб	55,7	12,6	22,6	10,0	12,6	126,0
2.	Податок на прибуток підприємств	46,9	14,5	30,9	12,4	14,5	116,9
3.	Рентна плата за користування надрами	54,3	11,7	21,6	8,4	11,7	140,3
4.	Акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції)	52,7	12,0	22,8	10,6	12,0	113,7
5.	Акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції)	29,2	6,9	23,5	6,0	6,9	113,8
6.	Податок на додану вартість з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) з урахуванням бюджетного відшкодування	59,3	13,4	22,6	12,9	13,4	103,8
7.	Податок на додану вартість з ввезених на територію України товарів	171,2	39,7	23,2	37,7	39,7	105,3
8.	Ввізне мито	19,3	4,6	23,9	4,1	4,6	112,7
9.	Кошти, що перераховуються НБУ відповідно до Закону України „Про Національний банк України”	38,0	-	-	-	-	-
10.	Власні надходження бюджетних установ	22,1	6,6	29,9	-	-	-

Доходи державного бюджету становили 21,6 відс. річного плану, що на 1,2 відс. пункту менше від середньої у 2011 – 2015 роках частки доходів першого кварталу в річній сумі, що, зокрема, зумовлено скасуванням авансових платежів з податку на прибуток підприємств.

При цьому платникам податків у першому кварталі поточного року списано податкових боргів на суму 1 млрд 215,1 млн гривень. Водночас обсяг чинних на звітну дату розстрочень і відстрочень грошових зобов'язань (податкового боргу) перед державним бюджетом, що надають платнику

можливість не накопичувати борг і виконати зобов'язання перед бюджетом у наступні періоди, зріс з початку року на 2 млрд 497,6 млн грн, або 30,0 відс., – до 10 млрд 824,9 млн гривень.

Основним джерелом (85,4 відс. загального обсягу доходів спеціального фонду державного бюджету у січні – березні поточного року) стали власні надходження бюджетних установ у сумі 6 млрд 600,4 млн грн, або 29,9 відс. плану на рік. При запланованих на 2016 рік 7 млрд 747,0 млн грн конфіскованих коштів та коштів, отриманих від реалізації майна, конфіскованого за рішенням суду за вчинення корупційного та пов'язаного з корупцією правопорушення, у першому кварталі надійшло 0,1 млн грн, або менше 0,1 відсотка.

2.1.1. План доходів загального фонду, встановлений бюджетним розписом на звітний період, загалом перевиконано. Водночас з початку поточного року збільшилися суми надміру сплачених податків, які враховуються у сплату податкових зобов'язань наступних звітних періодів або можуть бути повернені платникам податків на їх поточні рахунки.

Надміру сплачені грошові зобов'язання платників податків протягом першого кварталу зросли на 7 млрд 685,2 млн грн – до 33 млрд 138,5 млн грн, що сприяло перевиконанню встановленого помісячним розписом доходів загального фонду Державного бюджету України на 2016 рік планового показника на січень – березень на 14 млрд 380,3 млн грн, однак може негативно вплинути на виконання доходів у наступних звітних періодах, зокрема з:

- податку на прибуток підприємств – на 2 млрд 103,0 млн грн при збільшенні надміру сплаченої суми податку на 4 млрд 487,4 млн грн;
- рентної плати за користування надрами для видобування природного газу – на 4 млрд 349,7 млн грн при збільшенні надміру сплаченої суми за цим платежем на 3 млрд 292,7 млн грн, або у 2,5 рази.

Водночас за окремими видами доходів загального фонду надходження менші від запланованого на звітний період обсягу загалом на 1 млрд 664,8 млн грн, а рівень виконання річного плану низький, зокрема з:

- рентної плати за користування надрами для видобування нафти – на 974,7 млн грн, або 62,8 відс., виконання річного плану становило 7,4 відс.;
- рентної плати для видобування бурштину – на 25,6 млн грн, або 98,4 відс., виконання річного плану становило менше 0,1 відсотка.

2.2. Запроваджені з 2016 року зміни до статті 200 Податкового кодексу України щодо відшкодування податку на додану вартість не призвели у першому кварталі до зменшення заборгованості державного бюджету перед платниками цього податку. При цьому Державна фіскальна служба України не виконала законодавчих вимог у частині ведення реєстрів заяв про повернення суми бюджетного відшкодування податку на додану вартість за затвердженою формою, що не сприяло

підвищенню прозорості процесу відшкодування податку на додану вартість і зменшенню корупційних ризиків при його здійсненні.

За інформацією Державної фіскальної служби, в січні – березні поточного року платникам податку на додану вартість грошовими коштами на поточні рахунки відшкодовано 22 млрд 210,2 млн грн, що на 10 млрд 172,8 млн грн, або в 1,8 раза, більше, ніж у відповідному періоді 2015 року. Проте залишки невідшкодованого платникам податку на додану вартість з початку поточного року збільшилися на 913,1 млн грн, або 7,1 відс., і на 1 квітня 2016 року становили 13 млрд 789,5 млн грн, з яких 1 млрд 298,6 млн грн – з простроченим терміном відшкодування, що на 479,8 млн грн, або в 1,6 раза, більше, ніж на початок року.

Відповідно до Закону України від 24.12.2015 № 909-VIII „Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році”, з 1 січня поточного року набрали чинності зміни норм статті 200 Податкового кодексу України, згідно з якими, зокрема, запроваджено єдиний для більшості платників термін відшкодування податку на додану вартість – 44 календарні дні після граничного терміну подання податкової декларації замість 74-х, як передбачалося попередньою редакцією.

Крім того, з 1 лютого 2016 року Державну фіскальну службу України зобов’язано формувати і вести реєстри заяв про повернення суми бюджетного відшкодування податку на додану вартість та визначено перелік відомостей, що мають наводитися в цих реєстрах, а також щодня публікувати їх на своєму офіційному веб-сайті. При цьому повернення узгоджених сум бюджетного відшкодування платникам повинно здійснюватися у хронологічному порядку відповідно до черговості внесення їх заяв до відповідних реєстрів, дані яких не є інформацією з обмеженим доступом. Проте Державна фіскальна служба України, публікуючи такі реєстри, не зазначала в них усієї визначеної Податковим кодексом України інформації, зокрема дати висновку, направлено до органу, що здійснює казначейське обслуговування бюджетних коштів, дати і суми повернення бюджетного відшкодування на рахунок платника в банку.

2.3. Порівняно з відповідним періодом 2015 року, доходи державного бюджету в першому кварталі 2016 року збільшилися на 14,1 відс., що зумовлено, зокрема, підвищенням ставок податків, а також девальваційним та інфляційним чинниками.

У першому кварталі 2016 року до державного бюджету надійшло на 15 млрд 952,7 млн грн, або 14,1 відс., більше, ніж у відповідному періоді 2015 року, у тому числі до загального фонду – на 14 млрд 11,8 млн грн, або 13,0 відс., до спеціального фонду – на 1 млрд 940,9 млн грн, або 33,5 відсотка.

Зокрема, збільшенню доходів державного бюджету сприяли зміни податкового законодавства відповідно до Закону України від 24.12.2015 № 909-VIII „Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році”, згідно з якими:

- підвищено основну ставку податку на доходи фізичних осіб з 15 до 18 відс., що збільшило у січні – березні поточного року, порівняно з відповідним періодом 2015 року, надходження податку на доходи фізичних осіб, за оцінкою Рахункової палати, на 1,0 млрд грн;

- збільшено ставки акцизного податку, зокрема, на тютюнові вироби і пиво, що, за оцінкою Рахункової палати, сприяло зростанню надходжень акцизного податку з виробленої в Україні відповідної продукції на 1,9 млрд грн;

- внесено зміни до спеціального режиму оподаткування податком на додану вартість сільськогосподарських підприємств, внаслідок чого доходи державного бюджету зросли на 629,7 млн гривень.

Окремі платежі, надходження яких обчислюються з використанням обмінного курсу гривні до іноземних валют, зросли, зокрема, за рахунок девальвації гривні. Так, у січні – березні 2016 року, порівняно з відповідним періодом 2015 року, середній офіційний курс гривні:

- до долара США збільшився на 21,2 відс., що за умови зниження імпорту товарів у січні – березні на 13,1 відс., зокрема, сприяло зростанню надходжень податку на додану вартість із ввезених на територію України товарів на 9 млрд 816,1 млн грн, або 32,8 відс., мита на товари, що ввозяться суб'єктами підприємницької діяльності, – на 634,6 млн грн, або 21,0 відс.;

- до євро – на 18,5 відс., що, за оцінкою Рахункової палати, сприяло збільшенню надходжень акцизного податку, ставки якого на деякі товари встановлено в цій валюті, на 1,2 млрд гривень.

Надходження податку на додану вартість з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) збільшилися на 9 млрд 824,6 млн грн, або 39,1 відс., що зумовлено, зокрема, зростанням середніх за січень – березень споживчих цін на 30,8 відс. і цін виробників промислової продукції на 16,1 відсотка.

III. ВИДАТКИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ ТА КРЕДИТУВАННЯ

3.1. Тривале розроблення, погодження і затвердження документів, застосування яких у процесі виконання бюджету визначено Бюджетним кодексом України, не сприяло проведенню в першому кварталі 2016 року видатків та надання кредитів державного бюджету в планових обсягах.

Зокрема, у січні – березні окремі головні розпорядники з Міністерством фінансів України не забезпечили затвердження паспортів бюджетних програм у визначені Бюджетним кодексом України терміни.

Відповідно до частини 8 статті 20 Бюджетного кодексу України, головні розпорядники бюджетних коштів розробляють і протягом 45 днів з дня набрання чинності законом про Державний бюджет України затверджують з Міністерством фінансів України паспорти бюджетних програм.

У 2016 році паспорти бюджетних програм мали затверджуватися до 15 лютого поточного року. Однак аналіз розміщеної на офіційних веб-порталах головних розпорядників інформації засвідчив, що переважна більшість паспортів затверджувалася спільними наказами головного розпорядника і Міністерства фінансів України після 25 лютого 2016 року впродовж березня поточного року.

Відповідно до Порядку казначейського обслуговування державного бюджету за витратами, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 24.12.2012 № 1407, Державна казначейська служба України не приймає до виконання платіжні доручення у разі відсутності затвердженого в установленому порядку паспорта бюджетної програми. За даними Державної казначейської служби України, на 1 квітня 2016 року не надійшло 87 паспортів бюджетних програм з проведення видатків та надання кредитів, з яких за 17 бюджетними програмами заплановані на перший квартал видатки не проводилися. Паспорти цих бюджетних програм не розміщені на офіційних веб-порталах головних розпорядників бюджетних коштів. Зокрема, для проведення видатків паспорти не затверджені за 71 бюджетними програмами:

- Міністерства екології та природних ресурсів України за 6-ма бюджетними програмами;
- Міністерства освіти і науки України та Міністерства охорони здоров'я України – за 3-ма бюджетними програмами;
- Міністерства енергетики та вугільної промисловості України і Міністерства культури України – за 2-ма бюджетними програмами.

З надання кредитів із спеціального фонду паспорти не затверджені за 16-ма бюджетними програмами:

- Міністерства енергетики та вугільної промисловості України – за 8-ма бюджетними програмами;
- Міністерства аграрної політики та продовольства України – за 3-ма бюджетними програмами;
- Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України – за 2-ма бюджетними програмами;
- Міністерства освіти і науки України, Міністерства інфраструктури України, Державного агентства автомобільних доріг України – за одною бюджетною програмою.

3.2. Видатки державного бюджету в першому кварталі поточного року загалом проведені в сумі 140 млрд 158,5 млн грн, або 21,0 відс.

затвердженого законом про державний бюджет на 2016 рік обсягу і 20,9 відс. річного плану.

Виконання планових показників за основними державними функціями наведено в таблиці 3.

Таблиця 3

Виконання державного бюджету за видатками

млрд грн

№ з/п	Показники	Всього			У т. ч. загальний фонд		
		план на 2016 рік	виконано	відс. виконання	план на січень – березень	виконано	відс. виконання
	ВСЬОГО ВИДАТКІВ	671,5	140,2	20,9	148,4	133,7	90,1
	<i>з них:</i>						
1.	Загальнодержавні функції	124,2	31,4	25,3	32,2	31,0	96,3
2.	Оборона	60,3	12,0	20,0	12,1	11,5	95,0
3.	Громадський порядок, безпека та судова влада	60,0	11,8	19,7	12,9	9,8	76,4
4.	Економічна діяльність	36,5	3,9	10,7	6,3	3,5	55,4
5.	Охорона навколишнього природного середовища	3,7	0,7	19,1	0,5	0,4	78,5
6.	Охорона здоров'я	12,0	1,6	13,2	2,2	1,3	60,2
7.	Духовний і фізичний розвиток	4,5	0,8	16,5	0,9	0,7	75,7
8.	Освіта	32,8	7,0	21,2	4,7	4,5	94,2
9.	Соціальний захист та соціальне забезпечення	154,2	26,4	17,1	28,0	26,4	94,2
10.	Кошти, що передаються до бюджетів інших рівнів	183,3	44,6	24,3	48,6	44,6	91,8

Видатки державного бюджету спрямовувалися переважно на поточні видатки – 98,9 відс. загального обсягу, на капітальні видатки – 1,1 відс., з них за рахунок коштів спеціального фонду – 96,2 відсотка.

У січні – березні на поточні видатки спрямовано 138 млрд 658,9 млн грн, або 21,4 відс. річного плану, їх переважну частину використано на субвенції і дотації місцевим бюджетам – 44 млрд 617,0 млн грн, або 24,9 відс. плану на рік; обслуговування боргових зобов'язань – 28 млрд 62,1 млн грн, або 27,6 відс.; виплату пенсій та допомоги – 25 млрд 298,7 млн грн, або 17,3 відс.; оплату праці і нарахування на заробітну плату – 22 млрд 552,7 млн грн, або 23,3 відсотка.

На капітальні видатки спрямовано 1 млрд 472,6 млн грн, або 6,7 відс. плану, з яких понад третину використано Міністерством внутрішніх справ України і Міністерством оборони України на придбання обладнання та предметів довгострокового користування.

На захищені видатки загального фонду, визначені статтею 55 Бюджетного кодексу України, використано 128 млрд 542,0 млн грн, їх частка в

загальному обсязі видатків становить 91,7 відс., у видатках загального фонду – 96,1 відсотка.

3.2.1. Видатки загального фонду державного бюджету проведені в обсязі, меншому від планових показників на звітний період, що зумовлено, зокрема, зволіканням із погодженням і затвердженням порядків використання коштів, паспортів бюджетних програм та підготовкою документів, необхідних для проведення процедур закупівель.

Видатки загального фонду державного бюджету проведені у сумі 133 млрд 776,9 млн грн, що на 14 млрд 749,6 млн грн, або 9,9 відс., менше плану звітного періоду. Без урахування міжбюджетних трансфертів, обслуговування боргу і резервного фонду видатки проведені в сумі 61 млрд 575,5 млн грн, що на 10 млрд 369,5 млн грн, або 14,4 відс., менше плану звітного періоду.

Планові показники не виконано внаслідок:

- невідкриття Державною казначейською службою України у запланованих обсягах асигнувань для проведення видатків Державному агентству автомобільних доріг на виконання боргових зобов'язань за запозиченнями, залученими державою або під державні гарантії на розвиток мережі й утримання автомобільних доріг загального користування, на суму 444,8 млн грн;

- неповного розподілу окремими головними розпорядниками бюджетних коштів відкритих асигнувань, у результаті на виконання бюджетних програм не направлено 5 млрд 624,8 млн грн, або 7,9 відс. плану звітного періоду, з них Державним агентством автомобільних доріг України – 29,3 відс., Міністерством соціальної політики України – 24,9 відс., Міністерством внутрішніх справ України – 24,1 відс.;

- невикористання окремими головними розпорядниками бюджетних коштів направлених відкритих асигнувань на суму 4 млрд 439,0 млн грн, або 6,7 відс. плану звітного періоду, з них найбільші обсяги рахуються у виконавців бюджетних програм, головними розпорядниками коштів яких є:

Міністерство внутрішніх справ України – 920,2 млн грн, або 12,4 відс., з яких третину не використано на виконання завдань та функцій Національної гвардії України;

Міністерство охорони здоров'я України – 809,2 млн грн, або 43,6 відс., з них 81,1 відс. – на здійснення медичних заходів окремих державних програм, комплексних заходів програмного характеру і лікування громадян України за кордоном;

Міністерство оборони України – 481,0 млн грн, або 4,1 відс., з них 94,7 відс. – на діяльність Збройних Сил України та підготовку військ.

Із 383 бюджетних програм, які планувалося виконувати у січні – березні поточного року, не розпочато проведення видатків за 39 бюджетними програмами в сумі 1 млрд 116,5 млн грн, або 1,6 відс. плану, з них:

- Міністерства охорони здоров'я України – 475,3 млн грн на забезпечення медичних заходів окремих державних програм і комплексних заходів програмного характеру у зв'язку зі зволіканням з проведенням процедур закупівель та незатвердженням паспорту бюджетної програми;

- Міністерства енергетики та вугільної промисловості України – 90,2 млн грн на реструктуризацію вугільної і торфодобувної промисловості, що зумовлено незатвердженням паспорта бюджетної програми, а також зволіканням із внесенням змін до чинного порядку використання коштів державного бюджету;

- Міністерства освіти і науки України – 84,3 млн грн на виконання зобов'язань України у Рамковій програмі Європейського Союзу з наукових досліджень та інновацій „Горизонт 2020”, оскільки порядок використання коштів за цією бюджетною програмою затверджено наприкінці березня, набув чинності у квітні поточного року;

- Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства юстиції України та Служби безпеки України – 51,3 млн грн на будівництво (придбання) житла для військовослужбовців і осіб рядового та начальницького складу внаслідок невнесення необхідних змін до чинного порядку використання коштів державного бюджету.

У запланованих обсягах здійснені видатки за чотирма бюджетними програмами на суму 526,2 млн грн, з яких видатки Міністерства енергетики та вугільної промисловості України на поповнення обігових коштів або збільшення статутних фондів вугледобувних підприємств для погашення заборгованості із заробітної плати працівникам, що утворилася на 1 січня 2016 року, становлять 95,0 відсотка.

3.2.2. У першому кварталі поточного року окремі розпорядники бюджетних коштів здійснювали видатки спеціального фонду понад обсяги, затверджені законом про державний бюджет.

У статті 1 Закону України від 25.12.2015 № 928-VIII „Про Державний бюджет України на 2016 рік” видатки спеціального фонду визначені в сумі 34 млрд 228,5 млн гривень. Крім того, в пункті 16 статті 14 Закону встановлено, що видатки на розвиток мережі й утримання автомобільних доріг загального користування зі спеціального фонду здійснюються за рахунок залишку коштів, отриманих за рахунок запозичень, залучених під державні гарантії у попередні бюджетні періоди.

Уточнені головними розпорядниками бюджетних коштів упродовж першого кварталу планові показники видатків спеціального фонду перевищили затверджені законом обсяги на 3 млрд 699,3 млн грн, або 10,8 відс., що спричинено внесенням змін до кошторисів бюджетних установ, зокрема:

- збільшено бюджетні асигнування Міністерства внутрішніх справ України – на 957,5 млн грн, або 24,2 відс.; Міністерства оборони України – на 470,2 млн грн, або 10,4 відс.; Міністерства екології та природних

ресурсів України – на 419,8 млн грн, або 47,1 відс.; Міністерства освіти і науки України – на 403,7 млн грн, або 4,7 відс.;

- визначено план видатків на розвиток мережі й утримання автомобільних доріг загального користування Державного агентства автомобільних доріг України в сумі 593,9 млн гривень.

Вже у першому кварталі за окремими бюджетними програмами головних розпорядників бюджетних коштів видатки спеціального фонду проведені в обсягах, що перевищують затверджені законом про бюджет, зокрема:

- за двома бюджетними програмами Міністерства внутрішніх справ України – більше на 672,6 млн грн;

- за однією бюджетною програмою Міністерства екології та природних ресурсів України – на 254,3 млн грн;

- за однією бюджетною програмою Міністерства оборони України – на 29,4 млн гривень.

Видатки спеціального фонду проведені переважно за рахунок власних надходжень бюджетних установ, залишків коштів і надходжень судового збору в загальній сумі 6 млрд 381,6 млн грн, або 16,8 відс. річного плану, найбільше за бюджетними програмами:

- Міністерства освіти і науки України – 1 млрд 948,5 млн грн, або 30,5 відс., з них на підготовку кадрів вищими навчальними закладами I – IV рівнів акредитації та забезпечення діяльності їх баз практики – 97,0 відс.;

- Міністерства внутрішніх справ України – 1 млрд 433,5 млн грн, або 22,5 відс., з них за бюджетними програмами Національної поліції України – 52,9 відс.;

- Міністерства охорони здоров'я України – 531,9 млн грн, або 8,3 відс., з них на підготовку і підвищення кваліфікації медичних та фармацевтичних, наукових і науково-педагогічних кадрів вищими навчальними закладами I – IV рівнів акредитації – 74,2 відс.;

- Міністерства оборони України – 466,2 млн грн, або 7,3 відс., з них на медичне лікування, реабілітацію та санаторне забезпечення особового складу Збройних Сил України, ветеранів військової служби і членів їх сімей, ветеранів війни – 47,4 відс.;

- Державної судової адміністрації України – 359,2 млн грн, або 5,6 відс., з них на здійснення правосуддя місцевими та апеляційними судами – 98,4 відсотка.

3.3. Видатки державного бюджету в січні – березні, порівняно з відповідним періодом 2015 року, зросли на 31 млрд 387,3 млн грн, або 28,9 відс., насамперед в частині видатків на обслуговування боргових зобов'язань, соціальні виплати й обороноздатність держави.

Найбільше зросли видатки на виконання вказаних державних функцій:

- Міністерства фінансів України за загальнодержавними функціями, зокрема на обслуговування боргу, – на 10 млрд 501,9 млн грн, або 61,4 відс.;

- Міністерства освіти України, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства соціальної політики України, Міністерства фінансів України і Центральної виборчої комісії на надання міжбюджетних трансфертів (субвенцій та дотацій) – на 9 млрд 349,4 млн грн, або 26,5 відс.;

- Міністерства соціальної політики України на соціальний захист і соціальне забезпечення, виплату пенсій, надбавок та підвищень до пенсій, призначених за пенсійними програмами, і дефіциту коштів Пенсійного фонду України – на 5 млрд 650,2 млн грн, або 29,2 відс.;

- Міністерства оборони України на виконання функцій з оборони держави, зокрема на забезпечення діяльності Збройних Сил України, підготовку військ, – на 4 млрд 235,3 млн грн, або в 1,7 раза;

- Міністерства внутрішніх справ України на забезпечення громадського порядку, зокрема на захист прав громадян, підтримання публічної безпеки та порядку, участь у міжнародних миротворчих операціях, а також на забезпечення виконання завдань і функцій Національної гвардії України – 1 млрд 168,8 млн гривень.

Водночас зменшилися видатки Державного агентства автомобільних доріг України на економічну діяльність, зокрема на розвиток мережі й утримання автомобільних доріг загального користування, виконання боргових зобов'язань за запозиченнями, залученими державою або під державні гарантії, – на 3 млрд 396,9 млн грн, або 72,9 відсотка.

3.4. Кредиторська заборгованість розпорядників і одержувачів коштів державного бюджету зростає на 211,5 млн грн, або 4,5 відс., – до 4 млрд 897,9 млн грн, з неї прострочена – 44,6 відсотка. Обсяг заборгованості за видатками зріс на 517,8 млн грн, або 18,0 відс., – до 3 млрд 395,9 млн грн, з неї простроченої – 63,8 відсотка.

Найбільші суми кредиторської заборгованості обліковуються у Міністерстві аграрної політики та продовольства України – 857,2 млн грн, з яких 89,6 відс. за видатками на створення оптових ринків сільськогосподарської продукції, підтримку заходів в агропромисловому комплексі, підтримку розвитку хмелярства, закладення молодих садів, виноградників і ягідників та нагляд за ними і державну підтримку галузі тваринництва; Міністерстві регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України – 324,3 млн грн, з яких 81,7 відс. за видатками на реконструкцію і будівництво систем центрального водовідведення та проведення земельної реформи; Міністерстві соціальної політики України – 281,7 млн грн, з яких 83,8 відс. за видатками на соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи.

3.5. Дебіторська заборгованість розпорядників і одержувачів коштів державного бюджету зменшилася на 637,8 млн грн, або 4,9 відс., – до 12 млрд 484,2 млн грн, з неї прострочена – 37,6 відсотка. Обсяг заборгованості за видатками скоротився на 899,1 млн грн, або 9,3 відс., – до 8 млрд 793,3 млн грн, з неї простроченої – 23,3 відсотка.

Найбільші суми дебіторської заборгованості обліковуються у Міністерстві оборони України – 3 млрд 555,0 млн грн, з яких 90,4 відс. за видатками на розвиток озброєння і військової техніки, забезпечення діяльності Збройних Сил України та підготовку військ, і Міністерстві охорони здоров'я України – 2 млрд 386,2 млн грн, з яких 97,3 відс. за видатками на забезпечення медичних заходів окремих державних програм та комплексних заходів програмного характеру. Зазначене зумовлено здійсненням у грудні 2015 року попередньої оплати при закупівлі спеціального обладнання й устаткування, необхідного для розроблення і виготовлення озброєння, військової та спеціальної техніки, закупівлі лікарських засобів та виробів медичного призначення відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 23.04.2014 № 117 „Про здійснення попередньої оплати товарів, робіт і послуг, що закуповуються за бюджетні кошти”.

3.6. У січні – березні поточного року до державного бюджету повернено кредитів у сумі 1 млрд 280,8 млн грн, або 22,5 відс. річного плану, надано кредитів у сумі 847,7 млн грн, або 5,1 відс. річного плану.

До загального фонду державного бюджету повернено кредитів у сумі 1 млрд 162,4 млн грн, або 118,6 відс. плану на січень – березень, до спеціального фонду – 118,4 млн грн, або 5,7 відс. плану на рік.

Надання кредитів із загального фонду, як і планувалося, здійснювалося виключно на виконання державою гарантійних зобов'язань за позичальників, які отримували кредити під державні гарантії, в сумі 45,0 млн грн, або 99,8 відс. плану на звітний період.

Із спеціального фонду надано кредитів у сумі 802,7 млн грн, або 5,4 відс. плану на рік, з яких за рахунок кредитів (позик), що залучаються державою від іноземних держав, банків і міжнародних фінансових організацій для реалізації інвестиційних програм (проектів), – 99,4 відс., з яких найбільше за чотирма бюджетними програмами Міністерства енергетики та вугільної промисловості України – 683,5 млн грн, або 12,4 відс. плану на рік; Державного агентства автомобільних доріг України – 101,8 млн грн, або 2,3 відс. плану на рік.

IV. ФІНАНСУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ ТА ДЕРЖАВНИЙ БОРГ

4.1. Унаслідок неповного здійснення запланованих видатків і надання кредитів при перевиконанні планового обсягу доходів та повернення кредитів загальний фонд державного бюджету виконано з

меншим, ніж планувалося на звітний період, дефіцитом, а спеціальний фонд унаслідок здійснення видатків і надання кредитів у менших обсягах, ніж отримано доходів та повернено кредитів, – з профіцитом.

За перший квартал поточного року державний бюджет виконано з дефіцитом у сумі 10 млрд 566,8 млн грн, або 12,5 відс. планового, з урахуванням внесених змін, річного обсягу. При цьому загальний фонд виконано з дефіцитом у сумі 11 млрд 232,1 млн грн, або на 72,3 відс. менше плану на січень – березень 2016 року, а спеціальний фонд – з профіцитом у сумі 665,3 млн грн при запланованому річному дефіциті 15 млрд 415,0 млн гривень.

4.2. Фінансування державного бюджету, зокрема покриття дефіциту, погашення державного боргу і придбання цінних паперів для збільшення статутного капіталу державних банків, здійснювалося переважно за рахунок державних запозичень.

Для фінансування державного бюджету залучено 59 млрд 781,8 млн грн, з яких 96,1 відс. становили надходження від державних запозичень, 3,9 відс. – залишки бюджетних коштів на початок року і менше 0,1 відс. – надходження від приватизації державного майна (таблиця 4).

Таблиця 4

Фінансування державного бюджету

млрд грн

№ з/п	Показники	Всього			У т. ч. загальний фонд		
		план на 2016 рік	виконано	відс. виконання	план на січень – березень	виконано	відс. виконання
	ФІНАНСУВАННЯ (ряд. I – ряд. II)	84,3	10,6	12,5	40,5	11,2	27,7
I.	Фінансування в частині надходжень – всього,	258,3	59,8	23,1	114,8	58,6	51,0
	<i>у тому числі:</i>						
1.1.	Внутрішні запозичення	112,7	39,1	34,7	44,7	39,1	87,5
1.2.	Зовнішні запозичення	127,8	18,3	14,3	69,8	17,1	24,5
1.3.	Надходження від приватизації державного майна	17,1	0,1	0,1	0,3	0,1	7,3
1.4.	Витрачання залишків бюджетних коштів	0,7	2,3 в 3,3 р. б.		0,0	2,3	-
II.	Фінансування в частині витрат – всього,	174,0	49,2	27,2	74,3	47,4	63,8
	<i>у тому числі:</i>						
2.1.	Погашення внутрішнього боргу	121,3	22,2	18,3	22,3	22,2	99,6
2.2.	Погашення зовнішнього боргу	22,1	2,6	11,8	10,9	2,6	23,9
2.3.	Коригування зовнішніх зобов'язань	0,0	8,3	-	0,0	8,3	-
2.4.	Придбання цінних паперів	30,6	14,3	46,7	14,3	14,3	100,0
2.5.	Накопичення залишків бюджетних коштів	-	1,8	-	-	-	-
2.6.	Повернення коштів на ЄКР	-	-	-	26,8	0,0	-

Надходження від державних запозичень у першому кварталі 2016 року становили 57 млрд 438,4 млн грн, або 48,0 відс. плану на звітний період, що на 33 млрд 596,5 млн грн, або 36,9 відс., менше, ніж у відповідному періоді 2015 року. Зазначене призвело до зменшення частки державних запозичень у загальній сумі надходжень до державного бюджету з 44,4 відс. до 30,5 відсотка.

У державних запозиченнях переважали середньострокові – 57,3 відс. і довгострокові – 42,3 відс., що сприятиме збільшенню терміну обігу боргових зобов'язань.

Державні зовнішні запозичення становили 18 млрд 307,6 млн грн, або 24,4 відс. плану на звітний період, у тому числі позика Японського агентства міжнародного співробітництва – 8 млрд 841,3 млн грн, випуск облігацій зовнішньої державної позики для оформлення реструктуризованого гарантованого державою боргу за зовнішніми кредитами Державного агентства автомобільних доріг і державного підприємства „Конструкторське бюро „Південне” імені М. К. Янгеля”, відповідно до постанов Кабінету Міністрів України від 11.02.2016 № 60 і від 24.02.2016 № 101 „Про здійснення правочинів з гарантованим державою боргом”, – 8 млрд 272,3 млн грн, позики міжнародних фінансових організацій до спеціального фонду для реалізації інвестиційних проектів – 1 млрд 194,0 млн гривень.

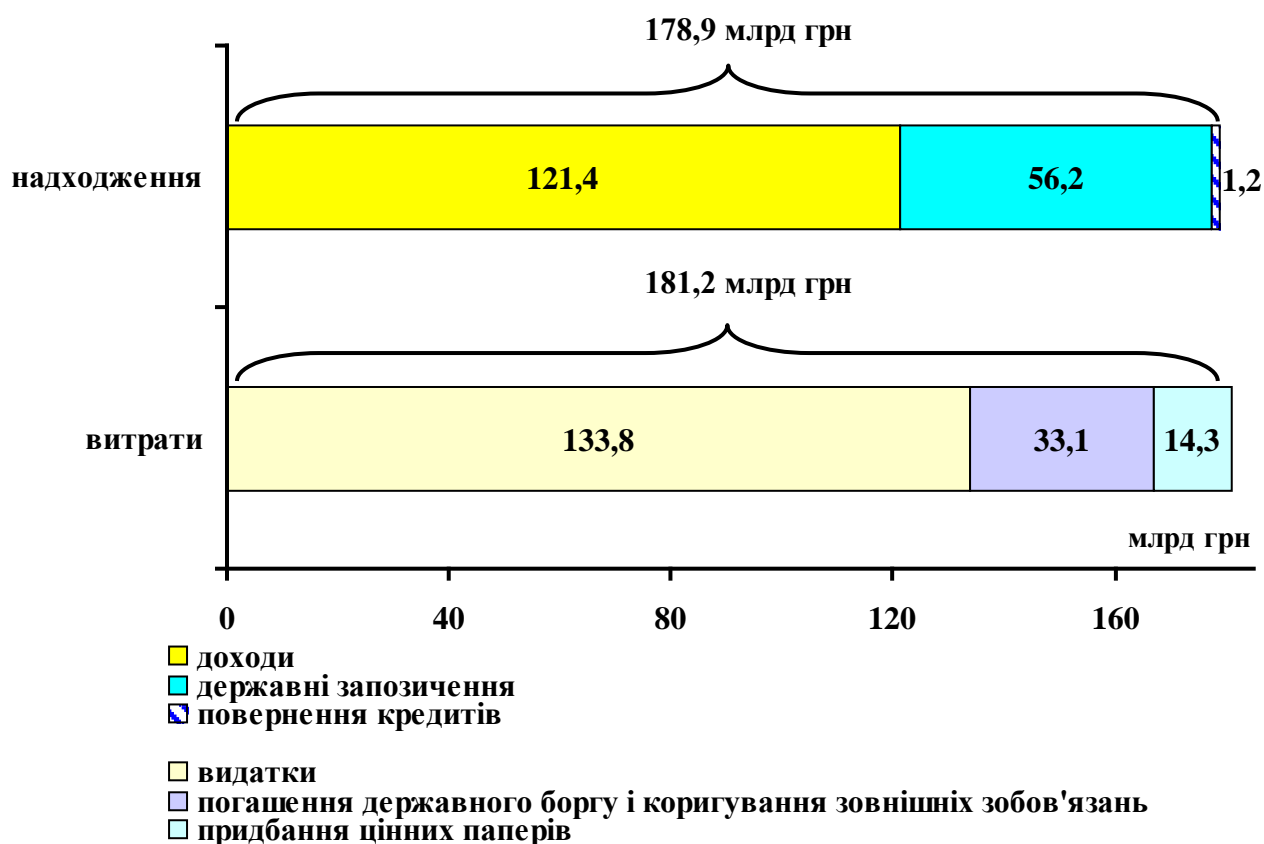
На внутрішньому ринку розміщено цінних паперів на 39 млрд 130,8 млн грн, що менше плану на звітний період на 5 млрд 576,2 млн грн, або 12,5 відс., проте більше, ніж у відповідному періоді 2015 року, на 5 млрд 476,2 млн грн, або 16,3 відсотка. Зокрема, для збільшення статутного капіталу публічних акціонерних товариств „Державний експортно-імпорتنний банк України” і „Державний ощадний банк України” випущено десятирічні облігації внутрішньої державної позики з дохідністю 6,0 відс. річних в обмін на акції додаткової емісії цих банків на загальну суму 14 млрд 274,5 млн гривень. Водночас середньозважена дохідність за облігаціями внутрішньої державної позики, номінованими в гривні, кошти від розміщення яких залучені до державного бюджету, зросла з 17,0 відс. у 2015 році до 19,6 відс. у січні – березні 2016 року, що збільшує вартість обслуговування державного внутрішнього боргу та боргове навантаження на державний бюджет у майбутньому. При цьому середньозважена дохідність за облігаціями внутрішньої державної позики, номінованими в доларах США, зменшилася з 8,7 відс. у 2015 році до 7,8 відс. у січні – березні 2016 року.

При меншій вартості обслуговування зовнішніх запозичень і запозичень від розміщення облігацій внутрішньої державної позики, номінованих в іноземній валюті, вони мають валютний ризик, що збільшує витрати на їх погашення й обслуговування.

Надходження коштів від приватизації державного майна у січні – березні поточного року становили 24,3 млн грн, або 7,3 відс. плану на звітний період і 0,1 відс. річного обсягу. Зокрема, до державного бюджету перераховані кошти від продажу на фондових біржах чотирьох пакетів акцій акціонерних товариств зі 42 запропонованих до продажу.

У першому кварталі 2016 року витрати загального фонду здійснювалися за рахунок надходжень у першому кварталі поточного року і частини залишку бюджетних коштів на початок року (діаграма 1).

Діаграма 1. Окремі показники надходжень і витрат загального фонду Державного бюджету України в першому кварталі 2016 року

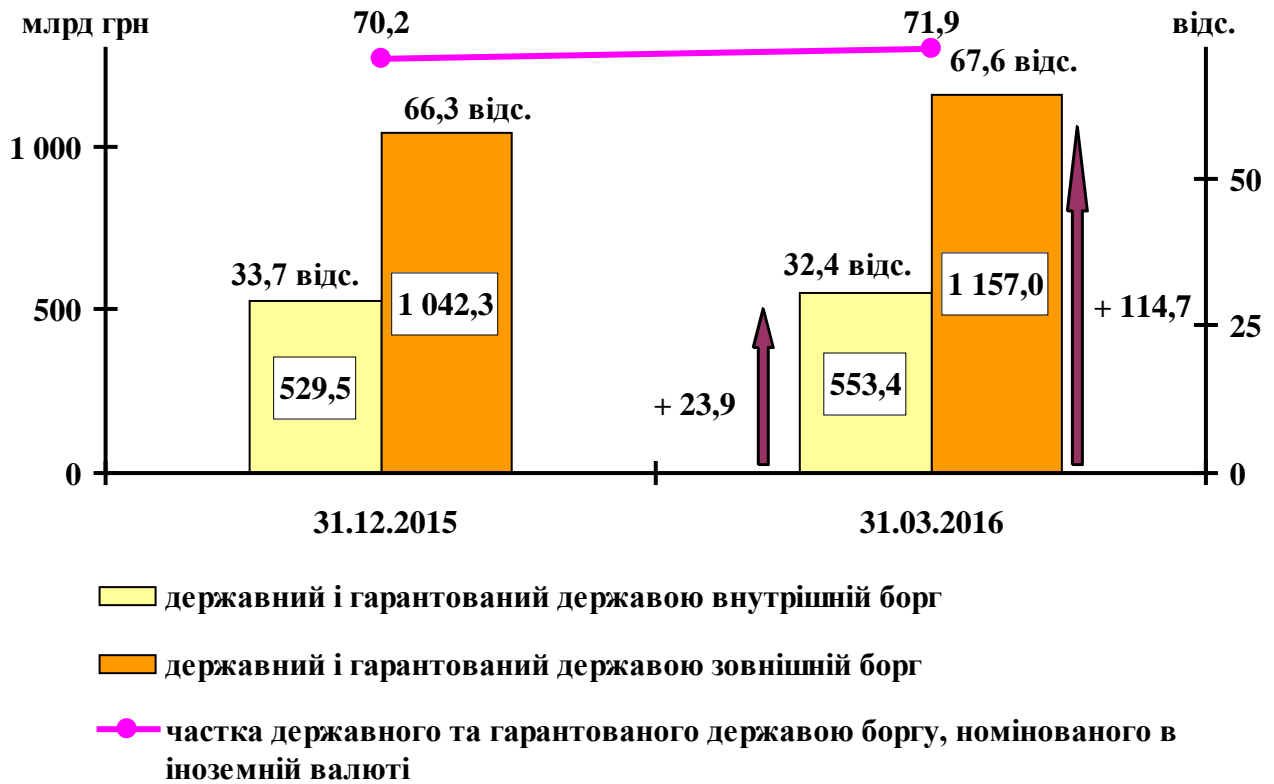

4.3. Унаслідок девальвації гривні до іноземних валют і перевищення державних запозичень над витратами на погашення державного боргу продовжилося зростання загального обсягу державного та гарантованого державою боргу. Збільшилися, порівняно із першим кварталом 2015 року, витрати на погашення й обслуговування державного боргу і боргове навантаження на державний бюджет.

4.3.1. Державний і гарантований державою борг загалом зріс за січень – березень 2016 року на 138 млрд 611,7 млн грн, або 8,8 відс., – до 1 трлн 710 млрд 381,0 млн гривень. При цьому темп зростання зовнішнього боргу (11,0 відс.) більший, ніж внутрішнього (4,5 відсотка). Як наслідок, частка зовнішнього боргу в загальній сумі державного

і гарантованого державою боргу збільшилася до 67,6 відс., а зобов'язань в іноземній валюті з урахуванням облігацій внутрішньої державної позики, номінованих в іноземній валюті, – до 71,9 відс., що підвищує валютний ризик боргу в умовах девальвації гривні (діаграма 2).

Діаграма 2. Державний і гарантований державою борг

Збільшення загального обсягу державного і гарантованого державою боргу, за оцінкою Рахункової палати, спричинили:

- девальвація гривні до іноземних валют, в яких номіновано борг, – на 113,1 млрд грн;
- збільшення статутного капіталу державних банків за рахунок випуску облігацій внутрішньої державної позики в обмін на акції додаткової емісії банків – на 14,3 млрд грн;
- перевищення надходжень від запозичень і кредитів під державні гарантії над погашенням державного та гарантованого державою боргу – на 13,2 млрд гривень.

Водночас здійснена у лютому 2016 року реструктуризація гарантованого державою боргу Державного агентства автомобільних доріг і державного підприємства „Конструкторське бюро „Південне” імені М. К. Янгеля” шляхом зміни умов діючих позик та заміни позичальників на державу спричинила зменшення загального обсягу державного і гарантованого державою боргу на 2,0 млрд грн, при цьому гарантований державою зовнішній борг зменшився на 10,3 млрд грн, а державний – збільшився на 8,3 млрд гривень.

Державний борг за січень – березень 2016 року збільшився на 123 млрд 813,1 млн грн, або 9,3 відс., – до 1 трлн 457 млрд 673,8 млн грн, у тому числі зовнішній – на 99 млрд 343,8 млн грн, або 12,0 відс., – до 925 млрд 203,4 млн грн, внутрішній – на 24 млрд 469,3 млн грн, або 4,8 відс., – до 532 млрд 470,4 млн гривень.

Гарантований державою борг зріс на 14 млрд 798,6 млн грн, або 6,2 відс., – до 252 млрд 707,2 млн грн, що спричинене насамперед девальвацією гривні до іноземних валют. У звітному періоді державні гарантії надані публічному акціонерному товариству „Укргідроенерго” для продовження реалізації проекту „Реабілітація гідроелектростанцій” в сумі 180,0 млн євро (еквівалент 5 млрд 327,9 млн гривень).

4.3.2. Витрати на погашення й обслуговування державного боргу за перший квартал 2016 року здійснені в межах бюджетних призначень на цей період, однак зросли, порівняно з відповідним періодом 2015 року.

Витрати на погашення й обслуговування державного боргу становили 52 млрд 409,5 млн грн, або 99,6 відс. планових призначень на січень – березень поточного року (без урахування відображених у планових показниках операцій з оформлення реструктуризованого гарантованого державою боргу облігаціями зовнішньої державної позики в сумі 8 млрд 272,3 млн гривень).

Порівняно з першим кварталом 2015 року, витрати на погашення й обслуговування державного боргу у звітному періоді зросли на 2,0 відс., при цьому на 61,4 відс. збільшилися видатки на обслуговування державного боргу і на 27,6 відс. зменшилися витрати на погашення державного боргу. Найбільше боргове навантаження на державний бюджет створювали видатки на обслуговування державного боргу – 52,7 відс. загального обсягу боргових витрат і витрати на погашення внутрішнього боргу – 42,4 відсотка.

V. МІЖБЮДЖЕТНІ ТРАНСФЕРТИ ТА МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ

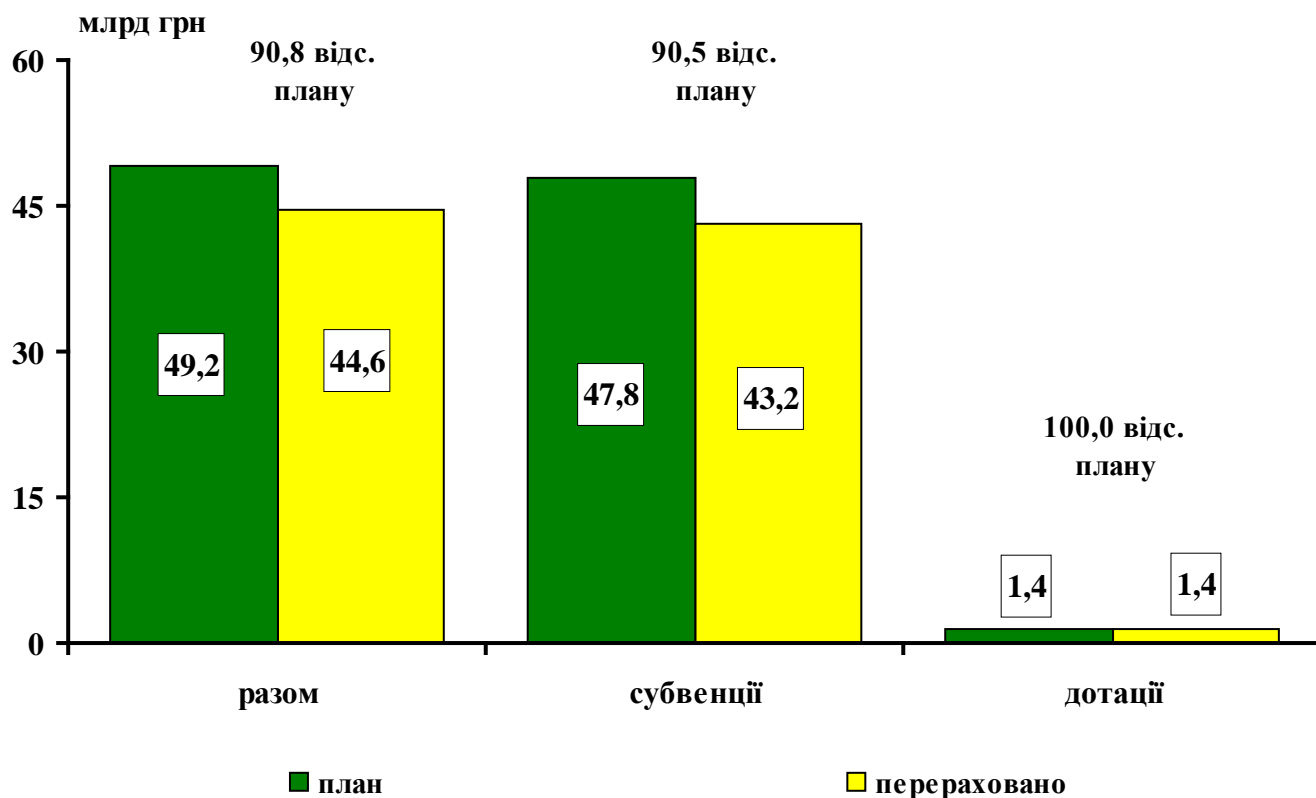
5.1. У першому кварталі поточного року виконання основних повноважень органами місцевого самоврядування забезпечувалося переважно за рахунок трансфертів з державного бюджету, частка яких у доходах місцевих бюджетів, порівняно із січнем – березнем попереднього року, не змінилася і становила 56,0 відс., при цьому частка субвенцій, щодо яких органи місцевого самоврядування не мають права визначати напрями використання, – 54,2 відс. доходів місцевих бюджетів.

Лише у двох із двадцяти п’яти регіонів частка трансфертів з державного бюджету у доходах місцевих бюджетів становила менше 50,0 відс. (Дніпропетровська область – 45,8 відс., м. Київ – 24,8 відс.), у семи регіонах –

від 50,0 до 60,0 відс., в одинадцяти – від 60,0 до 70,0 відс., у п'яти регіонах – перевищила 70,0 відсотка.

Загалом з державного бюджету надано місцевим бюджетам трансфертів у сумі 44 млрд 623,5 млн грн, або 90,8 відс. плану січня – березня (діаграма 3). Надання трансфертів у менших, ніж заплановано, обсягах насамперед зумовлено тим, що відповідно до Порядку фінансування видатків місцевих бюджетів на здійснення заходів з виконання державних програм соціального захисту населення за рахунок субвенцій з державного бюджету, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 04.03.2002 № 256, органи Державної казначейської служби України перераховують суми субвенцій у межах фактичних зобов'язань відповідних бюджетів щодо надання пільг, житлових субсидій і допомоги окремим категоріям громадян.

Діаграма 3. Трансферти, надані з державного бюджету місцевим бюджетам у січні – березні 2016 року

5.1.1. У першому кварталі поточного року значно збільшилися видатки державного бюджету за субвенціями на виконання державних програм соціального захисту щодо надання пільг і житлових субсидій окремим категоріям громадян, що насамперед зумовлено підвищенням тарифів на житлово-комунальні послуги та збільшенням кількості домогосподарств, які отримали субсидії, і зменшилися видатки на медичну субвенцію. Водночас видатки на підготовку кваліфікованих кадрів

відповідно до потреб регіону здійснювалися за рахунок коштів місцевих бюджетів.

Порівняно із січнем – березнем попереднього року, загальний обсяг наданих з державного бюджету трансфертів місцевим бюджетам збільшився на 9 млрд 349,4 млн грн, або 26,5 відс., при цьому субвенцій – на 9 млрд 261,4 млн грн, або 27,3 відс., дотацій – на 88,0 млн грн, або 6,7 відсотка.

Зокрема, для забезпечення виконання фактичних зобов'язань місцевих бюджетів з надання пільг, субсидій і допомоги з державного бюджету перераховані чотири субвенції в сумі 23 млрд 543,9 млн грн, що в 1,9 раза більше, ніж у січні – березні попереднього року, та становить 29,5 відс. їх доходів.

Так, перераховано субвенції для надання пільг і житлових субсидій населенню на:

- оплату житлово-комунальних послуг – 12 млрд 385,6 млн грн, або 80,1 відс. плану на січень – березень, що в 5,3 раза більше, ніж у січні – березні попереднього року;

- придбання твердого і рідкого пічного побутового палива та скрапленого газу – 218,9 млн грн, або 95,4 відс. плану, що у 4,8 раза більше.

На виплату допомоги сім'ям з дітьми, малозабезпеченим сім'ям, інвалідам з дитинства, дітям-інвалідам і тимчасової державної допомоги дітям та допомоги для догляду за інвалідами I чи II групи внаслідок психічного розладу перерахована субвенція в сумі 10 млрд 795,7 млн грн, або 98,4 відс. плану звітного періоду, що на 9,6 відс. більше, ніж у січні – березні попереднього року; на виплату державної соціальної допомоги на дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, грошового забезпечення батькам-вихователям та прийомним батькам за надання соціальних послуг у дитячих будинках сімейного типу і прийомних сім'ях за принципом „гроші ходять за дитиною” – 143,7 млн грн, або 88,0 відс. плану, що більше на 11,6 відсотка.

Водночас у законі про державний бюджет на 2016 рік не передбачена субвенція місцевим бюджетам для надання пільг з послуг зв'язку, інших пільг і компенсації за пільговий проїзд окремих категорій громадян, визначена частиною п'ятою статті 102 Бюджетного кодексу України, що зумовлює відволікання обмежених ресурсів місцевих бюджетів для забезпечення виконання державних соціальних гарантій. У 2015 році на зазначену мету з державного бюджету надано субвенцію в сумі 1 млрд 734,6 млн грн, з яких у січні – березні – 243,7 млн гривень.

На освітню субвенцію спрямовано 9 млрд 397,7 млн грн, або 96,0 відс. плану звітного періоду, що на 0,6 відс. більше, ніж у відповідному періоді попереднього року. Видатки державного бюджету на медичну субвенцію

зменшилися на 4,8 відс. і становили 10 млрд 169,7 млн грн, або 98,0 відс. плану на січень – березень. Крім того, за рахунок залишків зазначених субвенцій, які, відповідно до Закону України від 28.12.2014 № 79 - VIII „Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин”, на кінець 2015 року залишилися на рахунках місцевих бюджетів, перераховано 1,2 млн гривень. Ці субвенції становили 24,5 відс. доходів місцевих бюджетів.

Базова дотація надана місцевим бюджетам у сумі 1 млрд 186,0 млн грн, що на 9,8 відс. менше, ніж у відповідному періоді попереднього року.

Відповідно до Закону України від 24.12.2015 № 914-VIII „Про внесення змін до Бюджетного кодексу України”, з 1 січня поточного року не передбачено надання з державного бюджету субвенції на підготовку робітничих кадрів.

Статтею 27 закону про державний бюджет на 2016 рік встановлено, що видатки на підготовку робітничих кадрів у професійно-технічних закладах та інших навчальних закладах, розташованих у містах обласного значення, плануються з 2016 року у відповідних бюджетах міст обласного значення, на інших територіях – у відповідних обласних бюджетах і бюджеті міста Києва, при цьому Кабінет Міністрів України має вжити заходів щодо модернізації мережі професійно-технічних навчальних закладів з урахуванням необхідності їх укрупнення і здійснення підготовки робітничих кадрів відповідно до потреб регіону та ринку праці, використання потенціалу таких навчальних закладів для здійснення підготовки і перепідготовки незайнятого населення, не допустивши при цьому їх закриття чи перепрофілювання впродовж 2016 – 2018 років, а також скорочення чисельності працівників не більше 10 відс. щороку.

Однак не всі громади запланували видатки і здійснювали фінансування професійно-технічних навчальних закладів, що належать до сфери їх підпорядкування. Тому Кабінет Міністрів України постановою від 04.02.2016 № 41 прийняв рішення про виділення з державного бюджету місцевим бюджетам 500,0 млн грн стабілізаційної дотації, яка передбачена для покриття можливих фактичних диспропорцій при запровадженні нової моделі взаємовідносин державного бюджету з місцевими бюджетами. Комітет Верховної Ради України з питань бюджету 17 березня підтримав це рішення. Станом на 1 квітня дотація надана в сумі 200,0 млн грн, видатки загального фонду місцевих бюджетів на професійно-технічні заклади становили 1 млрд 232,6 млн грн і збільшилися, порівняно з відповідним періодом попереднього року, на 12,4 відсотка.

5.1.2. Кабінет Міністрів України приймав рішення щодо порядків і умов надання деяких передбачених у державному бюджеті субвенцій з порушенням визначених Бюджетним кодексом України термінів.

Зокрема, Порядок та умови надання у 2016 році субвенції з державного бюджету на обслуговування боргу за запозиченнями, здійсненими у 2012 році

до загального фонду бюджету міста Києва затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 24.02.2016 № 110 (набрала чинності 1 березня), що не відповідає вимогам частини другої статті 97 Бюджетного кодексу України, відповідно до якої порядок і умови надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам, що вперше визначена законом про Державний бюджет України, затверджуються Кабінетом Міністрів України не пізніше 30 днів з дня набрання ним чинності. Закон про державний бюджет на 2016 рік набрав чинності 1 січня 2016 року.

Також з порушенням частини другої статті 97 Бюджетного кодексу України Кабінет Міністрів України постановою від 16.03.2016 № 200 „Деякі питання надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад” (набрала чинності 24 березня) затвердив порядок і умови надання субвенції на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад.

Крім того, необхідні зміни до порядку й умов надання субвенції на придбання медикаментів і виробів медичного призначення для забезпечення швидкої медичної допомоги внесено постановою Кабінету Міністрів України від 20.04.2016 № 308, тому місцеві бюджети не отримали передбачених помісячним розписом асигнувань загального фонду державного бюджету на січень – березень у сумі 26,5 млн гривень.

5.2. Доходи місцевих бюджетів зросли, порівняно із січнем – березнем попереднього року, на 16 млрд 682,3 млн грн, або 26,5 відс., і становили 79 млрд 743,4 млн грн, або 26,9 відс. річного плану, що зумовлено насамперед збільшенням обсягу отриманих з державного бюджету трансфертів і підвищенням ставок окремих податків, які зараховуються до відповідних місцевих бюджетів.

Без урахування трансфертів з державного бюджету доходи місцевих бюджетів, порівняно з відповідним періодом 2015 року, збільшилися на 7 млрд 332,8 млн грн, або 26,4 відс., – до 35 млрд 119,9 млн грн, або 31,1 відс. річного плану, їх частка у загальному обсязі доходів не змінилася і становила 44,0 відсотка.

Зокрема, зміни податкового законодавства, відповідно до Закону України від 24.12.2015 № 909-VIII „Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році”, згідно з якими підвищено основну ставку податку на доходи фізичних осіб з 15 до 18 відс., збільшили у січні – березні поточного року, порівняно з відповідним періодом 2015 року, надходження податку на доходи фізичних осіб, за оцінкою Рахункової палати, на 2,2 млрд гривень.

Зростання на 1 млрд 108,2 млн грн, або у 2,0 раза, надходжень акцизного податку з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлі

підакцизних товарів є наслідком низької бази порівняння, оскільки суттєві надходження цього податку, запровадженого з 1 січня 2015 року, розпочалися з березня 2015 року.

5.3. У звітному періоді значно зросли видатки місцевих бюджетів у сфері соціального захисту населення, що насамперед спричинено підвищенням тарифів на житлово-комунальні послуги і збільшенням у 3,5 рази кількості одержувачів житлових субсидій.

Загалом видатки місцевих бюджетів проведені в сумі 65 млрд 303,5 млн грн, або 22,2 відс. річного плану, що більше, ніж у січні – березні попереднього року, на 12 млрд 44,2 млн грн, або 22,6 відсотка. Частка видатків місцевих бюджетів у видатках зведеного бюджету зменшилася на 1,4 відс. пункту – до 40,3 відсотка.

Найбільше коштів використано на соціальний захист і соціальне забезпечення – 38,7 відс., освіту – 28,6 відс., охорону здоров'я – 17,8 відс., при цьому за рахунок субвенцій з державного бюджету проведено 75,3 відс. видатків за вказаними напрямками.

Порівняно з відповідним періодом попереднього року, частка видатків на соціальний захист і соціальне забезпечення у загальній сумі видатків місцевих бюджетів збільшилася на 12,2 відс. пункту, а частки видатків на охорону здоров'я та освіту зменшилися відповідно на 7,9 та 2,6 відс. пункту.

Поточні видатки становили 96,0 відс. загального обсягу, капітальні – 4,0 відсотка. Частка поточних видатків збільшилася на 6,7 відс. пункту, а капітальних відповідно зменшилася.

На захищені видатки спрямовано 56 млрд 458,6 млн грн, або 86,5 відс. загального обсягу. Для забезпечення проведення захищених видатків загального фонду місцевих бюджетів з єдиного казначейського рахунку на покриття тимчасових касових розривів надано позик у сумі 20,3 млн грн, що на 876,5 млн грн, або 97,7 відс., менше, ніж за січень – березень 2015 року.

5.4. З початку року збільшилася кредиторська і дебіторська заборгованість розпорядників та одержувачів коштів місцевих бюджетів.

Кредиторська заборгованість збільшилася на 18 млрд 14,1 млн грн, або в 2,6 рази, – до 29 млрд 30,4 млн грн, з неї прострочена – 11 млрд 281,1 млн грн, або 38,9 відсотка. Заборгованість збільшилася переважно з надання пільг, субсидій, допомоги й інших виплат населенню – на 16 млрд 404,5 млн грн, або в 3 рази, – до 24 млрд 646,5 млн грн, з якої прострочена – 10 млрд 807,0 млн грн, або 43,9 відсотка.

Дебіторська заборгованість збільшилася на 89,1 млн грн, або 5,2 відс., – до 1 млрд 817,5 млн грн, з неї прострочена – 292,4 млн грн, або 16,1 відсотка.

5.5. Загальний обсяг боргових зобов'язань місцевих бюджетів упродовж січня – березня зменшився, що зумовлено насамперед погашенням внутрішніх зобов'язань за цінними паперами Київської та Черкаської міських рад.

Місцевий борг зменшився на 5,2 відс. – до 14 млрд 154,2 млн грн, при цьому зовнішній борг збільшився на 8,9 відс. – до 2 млрд 741,1 млн грн, внутрішній борг зменшився на 8,1 відс. – до 11 млрд 413,1 млн гривень. Внутрішні зобов'язання за позиками, наданими з єдиного казначейського рахунку, становили 9 млрд 9,4 млн грн, або 78,9 відс. загальної суми, за облігаціями місцевих позик – 2 млрд 48,3 млн грн, або 17,9 відсотка.

Зобов'язання за середньостроковими позиками, які надавалися місцевим бюджетам протягом 2009 – 2014 років з єдиного казначейського рахунку, становили 8 млрд 976,1 млн гривень. Заборгованість за позиками, наданими з єдиного казначейського рахунку на покриття тимчасових касових розривів у 2014 році і не погашеними на 1 січня 2015 року, становила 30,7 млн гривень.

ПІДСУМОВУЮЧИ ВИСНОВКИ, РАХУНКОВА ПАЛАТА ВІДЗНАЧАЄ:

1. При зростанні економіки у першому кварталі поточного року, порівняно з відповідним періодом попереднього року, за оперативною оцінкою Державної служби статистики України, на 0,1 відс. доходи державного бюджету збільшилися на 14,1 відсотка. Основними факторами збільшення залишалися девальваційний та інфляційний чинники, а також зміни Податкового кодексу України в частині підвищення ставок податків.

Доходи державного бюджету в січні – березні поточного року становили 129,2 млрд грн, або 21,6 відс. річного плану, що менше від середньої у 2011 – 2015 роках частки доходів першого кварталу в річній сумі. Зазначене разом із збільшенням з початку року суми надміру сплачених податків, які враховуються у сплату податкових зобов'язань наступних звітних періодів або можуть бути повернені платникам податків на їх поточні рахунки, збільшує ризик невиконання визначеного у законі про державний бюджет на 2016 рік показника доходів.

Державна фіскальна служба України в першому кварталі не виконала вимог Податкового кодексу України в частині ведення реєстрів заяв про повернення суми бюджетного відшкодування податку на додану вартість за визначеною формою, що не сприяло підвищенню прозорості процесу відшкодування податку на додану вартість і не зменшило корупційних ризиків при його здійсненні. При цьому заборгованість

державного бюджету з відшкодування податку на додану вартість платникам з початку поточного року збільшилася.

2. Видатки державного бюджету проведені в сумі 140,2 млрд грн, або 20,9 відс. річного плану. При перевиконанні плану доходів загального фонду звітного періоду на 14,4 млрд грн, або 13,4 відс., видатки не виконані на 14,7 млрд грн, або 9,9 відсотка.

Тривале узгодження учасниками бюджетного процесу проектів порядків використання бюджетних коштів не сприяло затвердженню документів, що застосовуються в процесі виконання бюджету, у визначені Бюджетним кодексом України терміни. За деякими бюджетними програмами порядки використання бюджетних коштів затверджувалися наприкінці березня. До Державної казначейської служби України не надійшло 87 паспортів бюджетних програм з проведення видатків і надання кредитів, у результаті за окремими бюджетними програмами заплановані на перший квартал видатки не проводилися.

За окремими бюджетними програмами Державна казначейська служба України не відкрила асигнування для проведення видатків у запланованих обсягах. Водночас окремі головні розпорядники бюджетних коштів своєчасно направлені відкриті асигнування не розподілили і не використали.

Виконання основних повноважень органами місцевого самоврядування забезпечувалося переважно за рахунок трансфертів з державного бюджету, частка яких у доходах місцевих бюджетів, порівняно із січнем – березнем попереднього року, не змінилася і становила 56,0 відс., при цьому частка субвенцій, щодо яких органи місцевого самоврядування не мають права визначати напрями використання, – 54,2 відс. доходів місцевих бюджетів.

Унаслідок підвищення тарифів на житлово-комунальні послуги і збільшення кількості домогосподарств, які отримували субсидії, значно зросли видатки державного бюджету за субвенціями на виконання державних програм соціального захисту щодо надання пільг і житлових субсидій окремим категоріям громадян. Водночас зменшилися видатки на медичну субвенцію, а видатки на підготовку кваліфікованих кадрів відповідно до потреб регіону здійснювалися за рахунок коштів місцевих бюджетів.

3. Фінансування державного бюджету здійснювалося за рахунок боргових джерел (державних запозичень), які становили 96,1 відс. надходжень для фінансування бюджету, тоді як неборгові джерела (надходження від приватизації державного майна і використання залишку коштів на початок року) – 3,9 відсотка.

4. Девальвація гривні до іноземних валют, в яких номіновано борг, і перевищення державних запозичень над погашенням державного боргу спричинили подальше збільшення загального обсягу державного та гарантованого державою боргу на 8,8 відс. – до 1 трлн 710,4 млрд гривень.

Ризики подальшого зростання боргових зобов'язань і боргового навантаження на державний бюджет зумовлені високою часткою у загальній сумі державного і гарантованого державою боргу зобов'язань в іноземній валюті.

ПРОПОЗИЦІЇ

Для усунення виявлених відхилень і порушень при виконанні закону про Державний бюджет України на 2016 рік у першому кварталі Рахункова палата вважає за доцільне рекомендувати:

1) Кабінету Міністрів України:

- прискорити затвердження порядків використання бюджетних коштів, які не затвержені в установлені Бюджетним кодексом України терміни;

- вжити заходів щодо мінімізації ризиків збільшення державного і гарантованого державою боргу та боргового навантаження на державний бюджет, зокрема, проводити політику управління державним і гарантованим державою боргом, спрямовану на зменшення вартості запозичених ресурсів, у тому числі шляхом заміщення дорогих державних запозичень дешевшими, зменшення частки державного і гарантованого державою боргу, номінованого в іноземній валюті;

- передбачати при внесенні змін до закону про державний бюджет на 2016 рік у частині збільшення доходів загального фонду державного бюджету зменшення обсягів державних запозичень для скорочення дефіциту державного бюджету;

- запропонувати план заходів для погашення простроченої заборгованості місцевих бюджетів за позиками, наданими у 2014 році з єдиного казначейського рахунку на покриття тимчасових касових розривів, і середньостроковими позиками, наданими за рахунок коштів єдиного казначейського рахунку впродовж 2009 – 2014 років і не погашеними станом на 01.04.2016;

2) Міністерству фінансів України:

- забезпечити виконання Державною фіскальною службою вимог щодо наведення в реєстрах заяв про повернення суми бюджетного відшкодування податку на додану вартість даних, зазначених у підпункті 200.7.1 пункту 200.7 статті 200 Податкового кодексу України;

3) головним розпорядникам бюджетних коштів:

- розробити та погодити порядки використання бюджетних коштів, які не затверджені в установлені Бюджетним кодексом України терміни, для проведення відповідних видатків;

- забезпечити розроблення, погодження та затвердження паспортів бюджетних програм, що застосовуються в процесі виконання бюджету, які не затверджені на 1 квітня 2016 року, для проведення відповідних видатків;

- здійснювати контроль за веденням претензійно-позовної роботи в бюджетних установах з метою недопущення зростання простроченої дебіторської заборгованості.

Голова Рахункової палати

Р. М. Магута